

природу, заняття за програмою гуртка “Юні фенологи”, робота у фенологічному куточку дитячого садка, участь у заготівлі природної сировини, робота на метеостанції та ін.

Таким чином, проведення у закладі дошкільної освіти фенологічних спостережень за програмою GLOBE закладає основи для дослідницької діяльності дошкільників, допомагає їм глибше зрозуміти закономірності та взаємозв'язки у природі. Під час такої діяльності діти набувають досвіду спостережень за явищами та об'єктами природи, вчать визначати види рослин, встановлювати зв'язок між організмами та середовищем їх існування, аналізувати погоду своєї місцевості, з'ясовувати вплив кліматичних факторів на життєдіяльність живих організмів, виявляти наслідки негативної господарської діяльності людини тощо. Така робота екологізує мислення дитини, спонукає її до вдумливої і виваженої взаємодії з природним довкіллям.

Список використаних джерел

1. Василевська-Островська К., Тарасенко Г. Формування екологічної свідомості молоді в контексті соціалізації // Vin Smart Eco : матеріали I науково-практичної конференції (16-18 травня 2019 року, м. Вінниця, КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”). – Вінниця : ВАНО, 2019. – С. 373-377.
2. Екологічна свідомість // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18684
3. Лисенко Н. В. Еко-око : дошкільник пізнає світ природи : навчально- методичний посібник / Н. В. Лисенко. – К. : Слово, 2015. – 352 с.
4. Присяжнюк Л. Збережемо планету для майбутніх поколінь: формування в дошкільників основ екологічної свідомості в контексті стратегії сталого розвитку / Лариса Присяжнюк // Дошкільне виховання. – 2020. – № 2. – С. 3-6.
5. Фенологічні спостереження в рамках програми GLOBE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nenc.gov.ua/globe/wp-content/uploads/2017/09/GLOBE-Фенологія.pdf>
6. Экология и экономика природопользования / С. Н. Бобылев, Э. В. Гирусов, А. А. Новоселов, Н.В. Чепурных; под ред. Э.В. Гирусова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 607 с.
7. The GLOBE Program. – Режим доступу : <https://www.globe.gov/>

УДК 373.2

Порада Юлія Вікторівна, магістр спеціальності «Дошкільна освіта» Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Науковий керівник: **Білер О.С.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. В статті розглянуто вимоги до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. На основі цих вимог визначено та проаналізовано принципи організації освітньої діяльності для формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку, окреслено шляхи та особливості реалізації окреслених принципів формування здоров'язбережувальної компетентності.

Ключові слова: здоров'язбережувальної компетентності, вимоги, принципи, діти старшого дошкільного віку.

Summary. *The article deals with the requirements for the formation of health-saving competence of older preschool children. Based on these requirements, the principles of organizing educational activities for the formation of health-saving competence of older preschool children are defined and analyzed, the ways and peculiarities of implementation of the stated principles of health-saving competence formation are outlined.*

Key words: health competence, requirements, principles, older preschool children.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть проблема збереження здоров'я дітей увійшла до переліку глобальних проблем, від розв'язання яких залежить подальше існування всього людства. Численні результати соціологічних досліджень, ініційованих Національною академією медичних наук України, засвідчують, що серед дітей дошкільного віку нині спостерігається кількісне зростання функціональних розладів різних органів і систем організму, гострої та хронічної захворюваності, синдрому дезаптації, вроджених вад розвитку [3].

Щороку також зростає кількість дітей-інвалідів, дітей із розладами психіки та поведінки. Ці тривожні сигнали вкотре нагадують дорослим про важливість зміцнення здоров'я дітей ще змалку.

Збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління є одним із головних завдань держави, сім'ї та самої дитини. Як зазначено у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, перспективним завданням освіти є формування здорового способу життя як складової виховання [4].

Пріоритетними завданнями формування здоров'язбережувальної компетентності (ЗЗК) дітей старшого дошкільного віку відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти [2] є формування у дітей: настанови на цінність власного здоров'я; позитивної мотивації до збереження здоров'я, дотримання здорового способу життя; потреби в освоєнні способів збереження власного здоров'я; системи знань про здоров'я та чинники його збереження; життєвих навичок, що сприяють збереженню фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я; вміння застосовувати у повсякденному житті досвід здоров'язбережувальної діяльності; здатності до самостійного пошуку засобів збереження здоров'я.

Для успішного здійснення діяльності з формування ЗЗК дітей дошкільного віку варто дотримуватися певних вимог. Важливо, щоб знання про основи здоров'я і способи їх засвоєння подавалися за стрункою, логічно вмотивованою та зорієнтованою на можливості дітей системою. Це вимагає вироблення вихідних принципів організації зазначеної діяльності, значущих для формування компетентної у збереженні здоров'я особистості, яка б окреслювала загальне спрямування процесу формування ЗЗК в дітей дошкільного віку, вимоги до його змісту, методики та організації.

Упродовж нашого дослідження нами було доведено, що для формування ЗЗК дітей старшого дошкільного віку необхідно дотримуватися певних принципів, а саме: принцип мотиваційного забезпечення навчально-виховного процесу, що передбачає формування позитивного ставлення дітей до збереження здоров'я через опору на сприйняття здоров'я як особистісної

життєвої цінності, природну допитливість, емоційність, інтелектуальний потенціал дошкільника, його самооцінку; збалансування системи цінностей, інтересів та прагнень дитини; принцип співпраці забезпечує: відкрите, довірливе ставлення вихователів до дітей, створення сприятливої психологічної атмосфери партнерської взаємодії як моделі здоров'язбережувальної поведінки, наявність прикладів здорового способу життя значущих для дошкільників дорослих людей.

Перевагу активних методів навчання, які уможливають набуття дітьми досвіду здорового способу життя, відчуття позитивного впливу на самопочуття чинників збереження здоров'я, залучення дошкільників і дорослих до активізації та закріплення життєвих навичок в особистісній, організаційній і предметно-просторовій площинах розвивального здоров'язбережувального середовища закладу дошкільної освіти [5].

Для реалізації цього принципу доречно дотримуватися певних правил, а саме: надаючи дітям нову інформацію, розкривати логічні зв'язки з наявними знаннями; усі відомості, запропоновані дошкільникам, мають ґрунтуватися на науковому фактичному матеріалі; заохочувати дітей старшого дошкільного віку до проведення дослідницької діяльності у контексті теми, що вивчається; давати дітям змогу зробити власні відкриття щодо причин і наслідків життєвих ситуацій, які стосуються здоров'я.

Принцип індивідуалізації та диференціації зобов'язує до вивчення та врахування індивідуальних, психологічних особливостей дитини із метою організації процесу формування ЗЗК в дітей дошкільного віку, спираючись на інтелектуальні можливості й життєвий досвід дітей. Забезпечує індивідуально зорієнтовану допомогу дітям в усвідомленні власних потреб, інтересів і цілей здоров'язбереження, оцінювання найменших досягнень дитини.

Передбачає врахування вихідних рівнів сформованості ЗЗК в дітей дошкільного віку, вибір ними завдань за інтересами та можливостями з метою забезпечення максимальної ефективності під час формування у дошкільників здоров'язбережувальних життєвих навичок.

Реалізація цього принципу має відбуватися через: формування у дошкільників інтересу та позитивного ставлення до нової інформації; подання вихованцям логічно пов'язаних між собою знань, оскільки вони засвоюються краще, ніж розрізненні відомості; надання у навчанні переваги мисленню дітей, а не запам'ятовуванню інформації; подання інформації, що потребує запам'ятовування, у короткій і конкретній формі; пропонування для запам'ятовування старшим дошкільникам навчального матеріалу, який вони зрозуміли й усвідомили; активізація не лише пам'яті, а й мислення й почуттів дошкільників упродовж повторення та закріплення вивченого; під час розгляду складних тем застосовувати диференційований підхід до опанування освітнім процесом;

Принцип комфортності забезпечує стимулювання та підтримку самостійних, свідомих проявів ЗЗК, створення «ситуації успіху», формування образу «Я - здоровий» на основі уявлень про фізичну, психічну, духовну та соціальну складові здоров'я, позитивного ставлення до себе; оптимальне

співвідношення активної діяльності та відпочинку, регламентованого й вільного часу; створення умов для самостійного вибору дітьми старшого дошкільного віку ЗЗК, задоволення їхніх соціальних та індивідуальних потреб. Реалізація принципу має забезпечуватися таким чином: дітям подавати ту інформацію, яку вони можуть засвоїти відповідно віковим особливостям, але з певним випередженням їхнього віку; упродовж добору форм, засобів та прийомів навчання та виховання враховувати життєвий досвід дітей старшого дошкільного віку; використовувати аналогію, порівняння, співставлення та протиставлення; усі поняття формулювати чітко, образно, з використанням фактів і прикладів із життя;

Принцип свідомості та активності визнає виняткову роль власної активності дитини старшого дошкільного віку у процесі формування ЗЗК, спрямовує на надання права на свідомий вибір діяльності, прийняття самостійних рішень. Передбачає збалансованість змісту та форм подання інформації щодо збереження здоров'я та життєвого досвіду дошкільників. Забезпечує умови для збагачення досвіду здорового способу життя дітей через активне відкриття, усвідомлення та засвоєння його правил.

Практична реалізація принципу свідомості й активності у процесі формування ЗЗК у дітей старшого дошкільного віку має відбуватися через: пояснення вихованцям значення здоров'я в житті людини; використання різноманітних видів і форм пізнавальної діяльності під час навчання дошкільників; забезпечення розуміння дітьми важливості здоров'язбережувальних дій із опорою на їхній життєвий досвід, наявні знання, логічні ланцюжки між засвоєними та новими знаннями; введення дітей у ситуації, які вимагають від них виявлення та пояснення розходжень між фактами та наявними знаннями; спонукання дітей до аналізу власних помилок, допущених у процесі виконання завдань; закріплення у практичній діяльності теоретичної інформації, що отримують діти;

Принцип удосконалення життєвих навичок передбачає широке розгортання та збагачення здоров'язбережувального змісту різних видів діяльності дитини старшого дошкільного віку (ігрова, рухова, природнича, предметна, образотворча, музична, театральна, літературна, мовленнєва, соціокультурна тощо) з метою закріплення та вдосконалення життєвих навичок, що сприяють збереженню фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я.

Практична реалізація принципу удосконалення життєвих навичок може відбуватися через: формування у дітей розуміння, що знання, вміння та навичок щодо збереження здоров'я, отримані в дошкільному дитинстві, знадобляться впродовж усього життя людини; створення здоров'язбережувального середовища для закріплення навичок здорового способу життя; використання на заняттях проблемно-пошукових і дослідницьких завдань; спонукання дітей вести спостереження за доквіллям із метою підтвердження знань, отриманих на заняттях, практикою тощо;

Принцип наступності та неперервності передбачає врахування вікових особливостей дітей, безперервний розвиток змістового аспекту ЗЗК через

поступове ускладнення та урізноманітнення змісту здоров'язбережувальних життєвих навичок; залучення наявного життєвого досвіду дитини на всіх етапах формування здоров'язбережувальної компетентності в період дошкільного дитинства, його збалансованість із отриманим досвідом здорового способу життя.

Матеріал доцільно подавати від простішого до складнішого через: повторення й удосконалення раніше засвоєного; повторення вивченого на початку, в кінці заняття, а також по завершенні кожного логічного відрізка навчання під час заняття. Також, вважаємо за доцільне зазначити, що складниками здоров'язбережувальної компетентності є комплекс життєвих навичок, сформованість яких забезпечує дитині можливість свідомо вести здорове, повноцінне та цікаве життя.

Проте навіть реалізація визначених принципів, ще не обумовлює успішність формування ЗЗК дітей старшого дошкільного віку.

Оскільки жорстка обумовленість розвитку дошкільника виховними і навчальними впливами призвела до того, що процеси розвитку та формування почали розглядати як похідну від цих впливів.

Оскільки навчальні впливи перш за все регламентуються базовими програмами, ми вважаємо за доцільне на наступному етапі нашого дослідження дослідити можливості формування ЗЗК відповідно до існуючих Базових програм розвитку дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. К. Організаційно-методичні аспекти формування в дошкільників здоров'язбережувальної компетентності / Т. К. Андрущенко // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка «Інноваційні технології дошкільної та загальної освіти». - № 22 (257), Ч. II, 2012. - С.85-92.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Богуш А.М., Беленька Г.В. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Братищенко І.В. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у навчальному закладі / Братищенко І.В. - [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу - <http://teacherjournal.com.ua/>
4. Бутенко В.Г. Педагогічний потенціал ігрової діяльності як засобу формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку / В.Г. Бутенко // Дошкільна освіта : традиції та інновації : м-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (24-25 березня 2015 р., м. Суми). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 207 с. – С. 33-39.
5. Ладивір С. О. Педпроцес потребує радикальних змін / С. О. Ладивір // Дошкільне виховання. – 2006. – № 11. – С. 7-9.